

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

การครอบกระปุก (การครอบแก้ว) เป็นหนึ่งในหัตถการของแพทย์แผนจีน ตามมาตรฐานการประกอบโรคศิลปะสาขากการแพทย์แผนจีน โดยคณะกรรมการวิชาชีพสาขากการแพทย์แผนจีน เป็นวิธีการรักษาโดยใช้ไฟมาลนภายในกระปุก เพื่อไล่อากาศออก จากนั้นจึงครอบกระปุกลงบนผิวหนัง ซึ่งจะมีแรงดูดจากสุญญากาศทำให้กระปุกติดแน่นและดูดกับบริเวณผิว และดึงกล้ามเนื้อ เส้นประสาท เส้นเลือด ที่อยู่ภายในบริเวณที่ครอบ ทำให้เกิดการกระตุ้นระบบประสาท ฮอโมน และทำให้ระบบหมุนเวียนเลือดสมดุลไม่ติดขัด อีกทั้งยังสามารถช่วยอบอุ่นและทะลวงเส้นลมปราณ ขับความเย็น ลม หรือความชื้น กระตุ้นการไหลเวียนของเลือดและลมปราณ บรรเทาอาการปวดบวม ขจัดความร้อนถอนพิษ ระบายหนอง เสริมลมปราณคัมกัน (เจิ้งชี่)

ข้อบ่งชี้ การครอบกระปุกใช้รักษาป้เจ็งจากลมเย็นชื้น ข้ออักเสบจากรูมาตอยด์ เคล็ดขัดยอก ปวดกระเพาะอาหาร อาหารไม่ย่อย ปวดท้อง ท้องเสียเรื้อรัง ท้องผูก ปวดศีรษะ ปวดเส้นประสาทใบหน้า โรคหลอดเลือดสมอง ปัสสาวะคั่งค้าง กลั้นปัสสาวะไม่ได้ ปวดประจำเดือน วัยทอง ตกขาว สิว ผิวหนังอักเสบ ไฟลามทุ่ง ลมพิษ ต่างขาว งูสวัด เสริมความงาม การรักษาในเด็ก เช่น เบื่ออาหาร อาหารไม่ย่อย ปัสสาวะรดที่นอน คางทูม การครอบกระปุกยังใช้ร่วมกับการเจาะปล่อยเลือด เพื่อรักษาภาวะเลือดคั่งด้วย

ขั้นตอนการรักษาด้วยการครอบกระปุก

1. ซักประวัติและตรวจวินิจฉัยโรค เพื่อกำหนดวิธีการรักษาที่เหมาะสม
2. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ เช่น เลือกขนาดกระปุกที่เหมาะสมตามตำแหน่งที่ทำหัตถการ ตรวจสอบกระปุกว่าไม่มีรอยแตกร้าว พอร์เซปหรือปากคีบที่คีบได้แน่นไม่หลุด สำล็ก้อน แอลกอฮอล์ 95% ไฟแช็ค
3. ทำความสะอาดบริเวณที่จะครอบกระปุก โดยใช้ผ้าขนหนูชุบน้ำอุ่นเช็ด (กรณีจำเป็น)
4. ใช้พอร์เซปคีบสำล็ก้อนแอลกอฮอล์ 95% แล้วจุดไฟ นำกระปุกครอบเปลวไฟเพียงสักครู่ แล้วคว่ำกระปุกลงบนผิวหนังอย่างรวดเร็ว
5. ทำหัตถการด้วยวิธีการครอบกระปุกต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การครอบกระปุกแบบเร็วและซ้ำหลายครั้ง (แก้วกระพริบ) การครอบและเคลื่อนกระปุก (เดินแก้ว/กระปุกวิ่ง) การครอบคากะปุก (คากแก้ว)
6. เวลาของการครอบคากะปุก (คากแก้ว) อยู่ในช่วงเวลา 8 นาที หากนานเกินไปจะทำให้เกิดผิวหนังดำเป็นแผ่น เลือดคั่งรุนแรง เป็นตุ่มน้ำ
7. การดึงกระปุกออก และทำความสะอาดบริเวณที่ทำหัตถการ โดยใช้ผ้าสะอาดเช็ด (กรณีจำเป็น) โดยทั่วไปสามารถครอบแก้วได้สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง

การเตรียมตัวก่อนครอบกระปุก

1. รับประทานอาหารตามปกติก่อนรักษา (ไม่หิวหรืออิ่ม)
2. พักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอ

การปฏิบัติตัวหลังครอบกระปุก

1. หลีกเลี่ยงการดื่มน้ำเย็น ควรดื่มน้ำสะอาดที่อุณหภูมิห้องหรือน้ำอุ่นเป็นเวลา 1 วัน เพราะการดื่มน้ำอุ่นจะมีส่วนช่วยให้ร่างกายขับของเสียออกได้โดยง่าย
2. งดอาบน้ำ หรือตากแอร์เย็นเป็นเวลา 3 ชั่วโมง หลังจากครอบแก้ว
3. ควรพักผ่อนหลังจากครอบแก้ว เพราะการครอบแก้วอาจทำให้ผู้ป่วยบางรายเกิดอาการอ่อนเพลียได้
4. อาการผิดปกติที่ควรโทรสอบถาม หรือมาพบแพทย์ เช่น มีอาการบวม แดง แสบร้อน มากผิดปกติ ปวดรุนแรงบริเวณจุดครอบแก้ว หรือมีไข้สูง

ภาวะแทรกซ้อนหรืออุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้และวิธีแก้ไข

1. เกิดอาการเจ็บปวดมาก - ปรับความแรง หรือดึงกระปุกออก
2. มีอาการที่จะเป็นลม มึนหัว เวียนหัว คลื่นไส้ อาเจียน – ดึงกระปุกออก นอนราบยกขาสูง ดื่มน้ำหวาน
3. ผิวหนังไหม้ - ทำความสะอาดด้วยน้ำเปล่า แล้วทายาทาแผลไฟไหม้
4. ผิวหนังถลอก - ทำแผลปกติ
5. ตุ่มน้ำ - ถ้าเป็นถุงน้ำขนาดเล็ก (เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 มม. กระจายอยู่ภายในแต่ละกระปุก น้อยกว่า 3 อัน) ก็จะยุบหายไปเอง แต่ถ้าเกิดถุงน้ำขนาดใหญ่ (เส้นผ่านศูนย์กลางเกิน 1 มม. แต่ละกระปุก มากกว่า 3 อัน) อาจต้องเจาะระบายน้ำ แล้วทำความสะอาดแผลเพื่อป้องกันการติดเชื้อ หรือมีโรคเบาหวาน และภูมิคุ้มกันต่ำควรพบแพทย์

กลุ่มผู้ป่วยที่ควรระวัง

1. สภาพร่างกายของผู้ที่จะครอบแก้ว ถ้าสภาพร่างกายอ่อนแอเกินไปไม่เหมาะจะครอบกระปุก เพราะในการครอบกระปุกเป็นวิธีการระบาย จะทำให้คนที่ร่างกายพร่อง ยิ่งพร่องมากขึ้น รวมถึงโรคหัวใจชนิดรุนแรง ภาวะเลือดออกง่าย บวมน้ำรุนแรง โรคติดต่อชนิดสัมผัส ติดเชื้อบริเวณผิวหนัง ผิวหนังมีแผลเปิด กระดูกหัก อ่อนเพลียมาก

2. สตรีมีครรภ์ คนชรา คนป่วยโรคหัวใจ ครอบกระปุกควรต้องระมัดระวังอย่างมาก ส่วน เหวและ ท้องของสตรีมีครรภ์ห้ามครอบกระปุก จะทำให้แท้งได้ง่ายวงที่ครอบกระปุกที่ผิวหนังได้รับแรงดูดขึ้น ทำให้ร่างกายบริเวณนั้นบวมและปวด ซึ่งคนที่ร่างกายปกติทนรับได้แต่คนชราและ ผู้ป่วยโรคหัวใจได้รับการกระตุ้นแบบนี้อาจทำให้โรคหัวใจกำเริบได้ดังนั้นสำหรับคนกลุ่มนี้ต้อง ระมัดระวังในการครอบกระปุก

3. ในเด็กเหมาะหรือไม่ที่จะครอบแก้ว ปัจจุบันไม่ได้มีการวิจัย เพราะเด็กผิวหนังยังอ่อน การเจริญเติบโตยังไม่สมบูรณ์ ก่อนการครอบประพุก จะต้องสอบถามผู้ชำนาญ อยู่ในการดูแลของแพทย์ เพื่อรับประกันความปลอดภัย

ข้อควรปฏิบัติ/ข้อควรระวัง

1. ผู้ป่วยควรอยู่ในท่าที่สบาย ไม่ควรขยับเปลี่ยนท่าขณะครอบประพุก
2. เลือกขนาดของกระพุกขึ้นกับตำแหน่งที่ทำการรักษา .
3. เลือกบริเวณที่มีกล้ามเนื้อหนา ขนน้อย และไม่มีปุ่มกระดูก
4. ควรครอบกระพุกด้วยความรวดเร็วเพื่อให้กระพุกติดแน่น ทำด้วยความระมัดระวังเพื่อป้องกันผิวหนังไหม้หรือถลอก
5. ไม่ครอบกระพุกบนบริเวณที่มีผื่นแพ้ แผล แผลเป็น บวม หรือบริเวณที่มีเส้นเลือดขนาดใหญ่
6. ไม่ครอบกระพุกในผู้ป่วยที่มีไข้สูงและอาการชัก
7. ไม่ครอบกระพุกบริเวณเอว ท้องหรือก้นกบของหญิงตั้งครรภ์
8. หลังทำการครอบกระพุก รอยจ้ำเลือดที่เกิดขึ้นจะหายไปเองในเวลาไม่กี่วัน หรืออาจเกิดถุงน้ำขึ้นได้ ถ้าเป็นถุงน้ำขนาดเล็กก็จะยุบหายไปเอง แต่ถ้าเกิดถุงน้ำขนาดใหญ่อาจเจาะระบายน้ำ แล้วทำความสะอาดแผลเพื่อป้องกันการติดเชื้อ

ภาพการครอบกระพุก (การครอบแก้ว)

